

Positie van kerkmusici in de Protestantse Kerk

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** beeldbank Protestantse Kerk / Nico de Jong

De positie van kerkmusici is binnen de Protestantse Kerk uitgebreid geregeld. Er staat de nodige tekst in de kerkorde. Op basis daarvan is er een Generale Regeling, en bestaan er allerlei uitvoeringsregelingen. Je kunt het allemaal terugvinden via de website van de Protestantse Kerk. Maar als je - bijvoorbeeld als nieuwe kerkrentmeester - het allemaal voor het eerst op je in laat werken, kun je ook zo maar 'verdwalen'. Dan zie je door de bomen het bos niet meer. Terwijl je als kerkrentmeester wel de werkgeversrol hebt in de plaatselijke gemeente. Dat geldt ook ten aanzien van de betaalde kerkmusici. Als musici als vrijwilliger aan de gemeente zijn verbonden, speelt het college van kerkrentmeesters ook een rol (vrijwilligersovereenkomst, vrijwilligersvergoeding).

Achtergrond regelingen

Wat is de achtergrond van alle regelingen? Ik toog als 'belangstellende buitenstaander' naar Utrecht om eens te praten met Henk Hogendoorn en Thomas Hoekstra. Hogendoorn is binnen de Dienstenorganisatie (DO) van de Protestantse Kerk beleidsadviseur deskundigheid en hij kent ook de geschiedenis. Thomas Hoekstra is van de regelingen. Hij is (kerk)jurist en hij is thuis in arbeidsvoorwaarden.

De grote aandacht die er in regelingen aan kerkmusici werd gegeven bij de totstandkoming van de Protestantse Kerk, weerspiegelt twee kanten van een medaille. Enerzijds laat het zien dat er veel belang gehecht werd aan een goede inbedding van kerkmusici in de praktijk van onze kerk. Anderzijds laat het zien dat het nog niet zo makkelijk was om het 'eenvoudig' te regelen. Dat komt ook doordat er al tradities waren, en diverse tradities bij elkaar kwamen (hervormd, gereformeerd, luthers). Tegelijk onderkennen Hogendoorn en Hoekstra dat er wel wat

achterstallig onderhoud ligt. Het idee is om de aankomende twee jaar alle regelingen nog eens door te nemen. Ook komt er al wat sneller een leeswijzer om de huidige regelingen toegankelijker te maken, als het aan Thomas Hoekstra ligt. Ondertussen doen we het met wat voorhanden is.

Basis ligt in de plaatselijke gemeenten

De basis is het belang van kerkmuziek. De eredienst is een belangrijk hart van het gemeente-zijn. De regelingen zijn in hun basis geënt op de plaatselijke praktijk. Er is in onze kerk een diversiteit aan praktijken, ook gerelateerd aan de plaatselijke omstandigheden wat betreft monumentaliteit van kerkgebouw en orgel. De kerkmuziek heeft in onze kerk vooral zijn wortels in de gemeentezang, in koorzang en het orgel als instrument. Inmiddels is er een breder palet gegroeid, maar in de meeste gemeenten binnen onze kerk speelt het orgel een grote rol. Er zijn drie niveaus onderscheiden voor organisten. Niveau 1 is voor de professionele organisten met excellente en docerende

kwaliteiten. Niveau 2 is voor de professionele organisten met voortreffelijke uitvoerende kwaliteiten. Voor beide geldt dat een conservatorium opleiding vereist is. Niveau 3 is voor organisten zonder professionele vooropleiding. Vaak hebben organisten die als hoofdvak 'orgel' deden aan het conservatorium ook het vak 'kerkmuziek' gedaan. Voor amateur-organisten en cantores biedt het Protestantse Centrum voor Toerusting en Educatie een driejaarlijkse cursus aan van 21 zaterdagen, die op drie plaatsen in het land wordt gegeven.

Aan de niveaus is een beloningsniveau gekoppeld, en omdat het bij organisten en cantores veelal gaat om deeltijd aanstellingen is er een urensystematiek uitgewerkt om te kunnen bepalen wat de daadwerkelijke beloning dient te zijn.

Aandacht voor kerkmuziek in lokale beleidsplan

De traditie en de opleiding is hoofdzakelijk klassiek georiënteerd. Bij de aanstelling van een professionele organist en/of cantor wordt uitgegaan van een arbeidsovereenkomst, hoe klein ook. Een kerkmusicus kan ook in een 'bediening' worden gesteld. Dat gaat vooral terug op de Lutherse traditie. Het geeft aan dat kerkmusicus niet 'slechts' een functie is, maar een ambt. Er wordt niet veel gebruik van gemaakt, maar toch. De kerkerode gaat uit van een belangrijke plaats voor de kerkmusicus in de vormgeving van eredienst en liturgie.

Het begint plaatselijk. Een kerkenraad (en dus ook de kerkrentmeesters) dient in zijn beleidsplan aandacht te schenken aan de kerkmuziek en aan wat nodig is in de betreffende gemeente om het zo vorm te geven als wordt geëmbieerd. Welk praktijk is er? Stelt het aanwezige orgel eisen? Willen we naast de klassieke kerkmuziek ook andersoortige muzikale praktijken een plaats geven? Is er een verschillend profiel in wijkgemeenten van belang? Op basis daarvan kan (eenheid van beleid en beheer) een deelbegroting worden gemaakt voor de facilitering van de kerkmuziek (kosten voor de kerkmusici, kosten voor aanschaf en onderhoud instrumenten en apparatuur etc.). Op mijn vraag wie het niveau vast stelt bij organisten, stellen Hogendoorn en Hoekstra: in principe is dat de kerkenraad, maar bij monumentale orgels zijn er wel eisen, en moet een deskundig advies meewegen.

Wie behartigen de belangen van de kerkmusici?

Hoe is eigenlijk de wereld van kerkmusici georganiseerd, gesteld dat we regelingen bij de tijd willen brengen of willen vereenvoudigen, stel ik als vraag? Hogendoorn en Hoekstra geven aan, dat er eigenlijk geen vaste landelijke gesprekspartner is die de belangen van de kerkmusici vertegenwoordigt. Maar een paar jaar geleden is er wel het initiatief genomen, mede vanuit de Protestantse Kerk, om een gezamenlijk platform op te richten. Het heet het Huis van de Kerkmuziek (zie: www.huisvandekerkmuziek.nl). De rechtspersoon die het draagt is het ISOK (Interker-

kelijke Stichting Opleiding Kerkmuziek - www.isok.nl), maar het gaat er om dat daar allerlei organisaties die iets hebben met kerkmuziek in ieder geval elkaar regelmatig spreken. "We zouden graag daar eventuele plannen tot vernieuwing van onze regelingen tegen het licht willen houden." hoor ik de DO'ers zeggen.

We krijgen regelmatig vragen, met name over de mogelijkheid om van de diensten van kerkmusici op contractbasis gebruik te kunnen maken (dus de kerkmusicus als zzp'er).

Ik geef aan dat we als VKB ook geïnteresseerd zijn om mee te denken. We krijgen regelmatig vragen, met name over de mogelijkheid om van de diensten van kerkmusici op contractbasis gebruik te kunnen maken (dus de kerkmusicus als zzp'er). Volgens de regelingen kan en mag dat nu niet, plus de vraag of de fiscus het wel accepteert als het om vaste afspraken gaat en niet om incidenteel invallen (en het dus niet ziet als schijn-zelfstandigheid).

Andere soorten kerkmuziek

Ook de vraag of er niet ook een regeling voor kerkmusici moet komen anders dan organisten en cantores, komt aan de orde. Hogendoorn en Hoekstra geven aan dat de regeling voor cantores ook prima gebruikt kan worden voor professionele ondersteuners van muziek- en zangroepen die geen klassiek kerkmuzikaal repertoire kennen, al zal zo iemand niet gauw cantor heten. Welke eisen stel je dan aan zulke mensen, en wat is dan het beloningsniveau? Het zijn inderdaad vragen die met het verloop van de tijd samenhangen. Het blijkt dat niet op alle situaties een sluitend advies is te geven. Het vraagt ook soms plaatselijke inventiviteit om in analogie aan de bestaande regelingen zelf iets te ontwerpen. Belangrijk is dat je transparant bent, en laat zien dat je wel degelijk naar de regelingen hebt gekeken, en niet maar wat doet.

Advies vragen

In ieder geval kan er altijd bij een concrete vraag contact worden opgenomen met de afdeling Gemeentecontacten van de Dienstenorganisatie in Utrecht, of met het VKB-bureau in Dordrecht. Soms helpt een telefonisch adviesgesprek al behoorlijk om helder te krijgen welke weg het best bewandeld kan worden. Waarbij recht gedaan wordt aan de waarde van de kerkmuziek, aan de aard van de eigen gemeente, aan de positie van onze kerkmusici en aan de financiële mogelijkheden en bereidheid van de plaatselijke kerk.

